

Rīcības plāns egļu mežaudžu aizsardzībai pret egļu astoņzobu mizgrauzi (*Ips typographus*)

Nr.p.k.	Pasākums	Izpildītājs	Termiņš
I Informācijas sagatavošana, izplatīšana, apmācības, semināri			
1.	<p>1. Informācijas sagatavošana par situāciju valstī un atsevišķos reģionos par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību Latvijā un atsevišķos reģionos 2019.gadā un prognozēm, saskaņā ar:</p> <p>1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem; 1.2. VMD izsniegtajiem apliecinājumiem koku ciršanai sanitārajās cirtēs (vienlaidus vai izlases veidā) ar cēloni “egļu astoņzobu mizgrauzis” (trīs gadus: 2019., 2018. un 2017.); 1.3. no meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja (turpmāk – meža īpašnieka) vai citas personas VMD saņemtās un izvērtētās informācijas par egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem.</p>	<p>LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar Valsts meža dienestu (turpmāk - VMD).</p>	01.03.2020.
	<p>2. Informācijas sagatavošana par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī un reģionos <u>2020.gadā</u>:</p> <p>2.1. egļu astoņzobu mizgrauža svaigi invadētās mežaudzes saskaņā ar: 2.1.1. meža kaitēkļu un slimību zinātniskā monitoringa datiem; 2.1.2. VMD, Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk - DAP), Meža pētīšanas stacijas (turpmāk - MPS), AS „Latvijas valsts meži” (turpmāk - LVM), SIA “Rīgas meži” darbinieku konstatētajiem egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem; 2.1.3. VMD saņemto un izvērtēto meža īpašnieku vai citu personu informāciju par egļu astoņzobu mizgrauža</p>	<p>LVMI Silava dr.biol. A. Šmits sadarbībā ar VMD.</p>	01.06.2020.

	<p>bojājumiem, tajā skaitā no saņemtajām aptaujas anketām;</p> <p>2.1.4. meža īpašnieka iesniegumiem mežaudzes ciršanai sanitārajā cirtē (vienlaidus vai izlases veidā);</p> <p>2.2. informācijas apkopošana un prognozes par mizgraužu savairošanos.</p>		
	<p>3. Visas informācijas apkopošana un prognozes izstrāde par egļu astoņzobu mizgraužu savairošanos.</p>	<p>LVMI Silava dr.biol. A. Šmits.</p>	<p>01.07.2020.</p>
	<p>4. Darbs ar sabiedrību, informatīvo materiālu sagatavošana:</p> <p>4.1.informatīvā materiāla par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību Latvijā 2019.gadā un prognozēm sagatavošana;</p> <p>4.2. informatīvo materiālu par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm sagatavošana, aktualizēšana un izplatīšana, vadoties no kaitēkļa izplatības apmēriem (drukātā formā, video, info grafikas, reģionālajās TV);</p> <p>4.3. aptaujas anketas sagatavošana meža īpašniekiem par egļu astoņzobu mizgrauža (<i>Ips typographus L.</i>) izplatības apzināšanu savā īpašumā;</p> <p>4.4.semināru, apmācību par egļu astoņzobu mizgrauzi, tā izraisītiem bojājumiem un ierobežošanas metodēm organizēšana meža īpašniekiem;</p> <p>4.5. speciālistu un meža īpašnieku apmācība feromonu slazdu un dispenseru lietošanā un uzturēšanā;</p>	<p>Zemkopības ministrija (turpmāk - ZM), LVMI Silava dr.biol. A. Šmits.</p> <p>ZM, LVMI Silava dr.biol. A. Šmits, VMD, LVM, Meža īpašnieku biedrība (turpmāk – MĪB), Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (turpmāk - MKPC), SIA “Rīgas meži”, MPS.</p> <p>ZM, LVMI Silava dr.biol. A. Šmits.</p> <p>ZM, LVMI Silava dr.biol. A. Šmits, MKPC organizē informatīvus seminārus un divu dienu apmācības meža īpašniekiem, sākot no jūnija.</p> <p>MKPC, sadarbībā ar VMD un LVMI Silava, organizē MKPC speciālistu, profesionālo meža īpašnieku, mežsaimniecisko pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību u.c. pārstāvju divu dienu apmācību, divas grupas, kopā 40 personas.</p> <p>MKPC</p>	<p>20.02.2020.</p> <p>01.04. – 01.08.2020.</p> <p>01.04.2020.</p> <p>15.05.2020. no 01.06.2020. (atkarībā no situācijas valstī ar Covid -19)</p>

	4.6. informācijas sagatavošana informatīvajā izdevumā Čiekurs.		maijs 2020.
II Egļu astoņzobu mizgrauža skaita ierobežošanas plānošana			
2.	<p>5. Egļu astoņzobu mizgrauža dinamikas uzraudzība, masu savairošanās prognoze, riski:</p> <p>5.1. meža kaitēkļu un slimību monitoringa datu izvērtēšana; 5.2. meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroles rezultātu izvērtēšana.</p> <p>6. Ārkārtas stāvokļa ierosināšanas plānošana:</p> <p>6.1. lēmumu par ārkārtas stāvokļa ierosināšanas nepieciešamību sakarā ar egļu astoņzobu mizgrauža savairošanos masveidā pieņem ekspertu komisija un, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ierosina VMD;</p> <p>6.2. nepieciešamības gadījumā tiek izveidota ekspertu grupa, kuru pārstāv entomologi un meža nozares eksperti no:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LVMI Silava ; • LU/LLU; • VMD; • LVM; • MĪB; • DAP; • ZM ; <p>6.3. ekspertu komisija 10 dienu laikā pēc informācijas saņemšanas par egļu astoņzobu mizgrauža izplatību valstī un reģionos <u>2020.gadā, atbilstoši šī plāna 2. punktam, veic informācijas izvērtēšanu,</u> sniedz ekspertu atzinumu par ārkārtas situācijas ierosināšanas nepieciešamību un sniedz priekšlikumus pasākumiem, kas veicami lai apturētu egļu astoņzobu mizgrauža izplatīšanos un likvidētu ārkārtas situācijas sekas;</p> <p>6.4. ja ekspertu atzinumā norādīts, ka egļu astoņzobu mizgrauža savairošanās un radītie bojājumi ir uzskatāmi par masveida</p>	<p>LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits, VMD.</p> <p>ZM, LVMI Silava, LU/LLU, VMD, LVM, MĪB, DAP, MKPC.</p>	<p>01.05.- 01.09</p> <p>no 01.05.2020.</p>

<p>savairošanos un var radīt būtisku kaitējumu mežam, VMD 3 dienu laikā ierosina izsludināt ārkārtas situāciju;</p> <p>6.5.meža īpašnieku informēšana par egļu astonezību mizgrauža masveida savairošanos un nepieciešamo rīcību egļu audžu aizsardzībai.</p> <p>7. VMD risina jautājumus ar Valsts augu aizsardzības dienestu par atļaujas saņemšanu feromonu slazdu un dispenseru izplatīšanai un lietošanai privātajos mežos saskaņā ar normatīvo aktu prasībām.</p> <p>8. Apmācību/kursu apmeklēšana, lai saņemtu atļaujas/apliecības feromonu slazdu un dispenseru iegādei.</p> <p>9. Feromonu slazdu un dispenseru iegāde:</p> <p>9.1. AS „Latvijas valsts meži”:</p> <p>iegādājas feromonu slazdus un dispenserus lietošanai LVM valdījumā esošos mežos, kā arī lietošanai privāto īpašnieku mežos, lai samazinātu lidojošo mizgraužu vaboļu izplatību visos mežos;</p> <p>9.2. VMD noslēdz nomas līgumu ar LVM par feromonu slazdu un dispenseru saņemšanu lietošanai pārējos mežos;</p> <p>9.3. DAP, SIA Rīgas meži, MPS iegādājas feromonu slazdus un dispenserus lietošanai savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos;</p> <p>9.4. meža īpašnieki, kuri izgājuši apmācības feromonu slazdu un dispenseru iegādei, iegādājas tos lietošanai savā īpašumā esošajos mežos.</p> <p>10. Darbinieku apmācība, lai saņemtu atļaujas/apliecības feromonu slazdu un dispenseru izvietojšanai savā īpašumā vai valdījumā esošajos mežos vai privātajos mežos.</p> <p>11. Īpašnieku, kuri izgājuši apmācības (skat. plāna 4.punktā) un ieguvuši atļaujas/apliecības feromonu slazdu lietošanai,</p>	<p>VMD</p> <p>LVM, SIA Rīgas meži, MPS.</p> <p>LVM, DAP, meža īpašnieki, SIA Rīgas meži, MPS.</p> <p>LVM, MKPC, VMD, DAP, SIA Rīgas meži, MPS</p>	<p>Līdz 1. aprīlim</p> <p>Līdz 1.maijam</p> <p>Līdz 1.maijam</p> <p>Līdz 1.maijam</p>
--	---	---

	informēšana par feromonu slazdu un dispensru nodošanu, lietošanu un uzturēšanu.	VMD, MKPC.	Līdz 1.maijam
--	---	------------	---------------

III Egļu astoņzobu mizgrauža ierobežošana – egļu audžu aizsardzība

3.	<p>12. Egļu astoņzobu mizgraužu bojājumu riska samazināšanai meža īpašniekiem un lietotājiem jāveic svaigi vēja gāztās un lauktās egles koksnes izvākšana.</p> <p><i>Jāveic meža īpašnieku informēšana</i></p>	Meža īpašnieki valdītāji.	Ieteicams līdz 1.martam
	<p>13. Pēc 1. aprīļa līdz 1. septembrim:</p> <p>13.1. <u>ieteicams</u> necirst egļu mežaudzes, kas vecākas par 50 gadiem (ne vēja gāztās egles, ne arī projektētās cirsmas), izņemot gadījumus, kad egļu mežaudzes ir kompaktas un izolētas un atrodas ne tuvāk par 100 metriem no citām pieaugušām egļu mežaudzēm. Šādas mežaudzes var nocirst kailcirtē, nocērtot vienā paņēmienā visu mežaudzi, saskaņā ar 18.12.2012 MK noteikumiem Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”;</p> <p>13.2. <u>nav ieteicama</u> skuju koku ciršana, kas atrodas tuvāk par 100 metriem no pieaugušām egļu mežaudzēm, ja vien tajās netiek izvietoti feromonu slazdi;</p>		
	<p>13.3. Meža īpašnieki, konstatējot mizgrauža svaigi invadētos kokus vienlaidus platībā, tos <u>var nocirst</u> vienlaidus sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas, vienlaikus paredzot izcirtumā izvietot feromonu slazdus.</p> <p>13.4. bojāto egļu ciršana izlases veidā <u>rekomendējama</u> uz laiku, kad beigusies mizgrauža lidošanas aktivitāte (pēc 1. septembra).</p>		<p>pēc 1. aprīļa</p> <p>pēc 1. septembra</p>

	<p>14. Feramona slazdu izlikšana un uzturēšana</p> <p>14.1. LVM, DAP, MPS, SIA Rīgas meži izliek un uzrauga feramona slazdus un dispenserus savā īpašumā vai valdījumā esošajos piemērotos, iepriekš apzinātos skuju koku izcirtumos;</p> <p>14.2. VMD darbinieki, pēc meža īpašnieku pieprasījuma izvērtē cirsmu atbilstību feromona lietošanas kritērijiem un izvieto feramona slazdus un dispenserus piemērotos (cirsma cirstas ne agrāk par 2019.g. 1.novembri, vismaz 30% skuju koki, vismaz 1 ha liela - slazdus iespējams izvietot tālāk par 30m no augošām eglēm vecākām par 40 gadiem) izcirtumos, veic to uzraudzību un tīrīšanu;</p> <p>14.3. Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromona slazdu izvietošanai, pēc konsultēšanās ar VMD darbiniekiem, izliek un uzrauga feramona slazdus un dispenserus savā īpašumā esošajos mežos;</p> <p>14.4. feramona slazdu izlicēji (skat. plāna punktus 14.1.,14.2.,14.3.) iesniedz informāciju par slazdos saņertajiem mizgraužiem;</p> <p style="padding-left: 40px;">14.4. 1. iesniegtās informācijas apkopošana;</p> <p style="padding-left: 40px;">14.4.2. iesniegtās informācijas izvērtēšana un izplatīšana.</p> <p>14.5. feramona slazdu izlicēji iesniedz informāciju VMD par izlietotajiem feramona slazdiem un dispenseriem</p> <p>14.6. VMD apkopo datus par lietoto feromona slazdu daudzumu un sagatavo atskaiti Valsts Augu aizsardzības dienestam.</p>	<p>LVM, DAP, MPS, SIA Rīgas meži</p> <p>VMD</p> <p>Meža īpašnieki, kuri ieguvuši atļaujas/apliecības feromona slazdu izvietošanai, MKPC darbinieki, kuri izgājuši 4.5. punkta un 10. punkta apmācības.</p> <p>Feramona slazdu izlicēji.</p> <p>LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits.</p> <p>VMD</p> <p>VMD</p>	<p>Īsi pirms mizgraužu izlidošanas, bet ne vēlāk kā no 1.maija līdz 1.septembrim</p> <p>1.-5.jūlijam un 5. septembrī</p> <p>10. jūlijs un 10. septembris</p> <p>septembris</p>

	<p>15. VMD, izvērtējot iespējamus riskus, veic pastiprinātu meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošanas kontroli teritorijās, kurās konstatēti egļu astoņzobu mizgrauža bojājumi, lai savlaicīgi informētu meža īpašniekus, sagatavotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu, kā arī informāciju ārkārtējās situācijas izsludināšanai, ja novērotas meža kaitēkļu vai slimību masu savairošanās pazīmes.</p>	VMD	2020.gads
IV Normatīvās vides sakārtošana			
4.	<p>16. Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministrija (VARAM) sagatavo priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos:</p> <p>Grozījumi Gaujas nacionālā parka likumā,</p> <p>Grozījumi 2012.gada 2.maija Ministru kabineta noteikumos Nr.317 “Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”,</p> <p>17. Par Meža likuma 11. panta un Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā” piemērošanu:</p> <p>Atbilstoši Meža likuma 1.panta 41.punktam meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātos, vēja gāztos un laužtos kokus vienlaidus vai izlases veidā cērt sanitārā cirtē un cirtes mērķis ir meža veselības stāvokļa uzlabošana.</p> <p>Sauso, vēja gāzto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”.</p> <p>Atbilstoši noteikumu Nr.935 35.punktam, koka bojājums ir koka augstspējas pilnīgs vai daļējs zudums. Bojājumi, kuru dēļ koku</p>	<p>VARAM</p> <p>ZM</p>	2020. gada aprīlis - jūnijs

augtspēja nav zudusi un ir paredzams, ka koka augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī uzlabosies, nav uzskatāmi par koka bojājumiem šo noteikumu izpratnē. Atbilstoši noteikumu Nr.935 36.1. apakšpunktam par koku, kura augtspēja ir pilnīgi vai daļēji zudusi, atzīstams stumbra kaitēkļu invadēts koks ar invāzijas pazīmēm – redzamiem ieskreju caurumiņiem un koksnes vai mizas grauzuma miltiem, kas uzkrājušies stumbra lejasdaļā ap sakņu kaklu.

Ņemot vērā egļu astonezību mizgrauža bioloģiju un novērojumus iepriekšējā mizgraužu savairošanās laikā, ja mežaudzē ir mizgraužu ligzda (vismaz 10 acīm redzami bojātas egles vienkopus) ligzdas tuvumā visas egles, ir bojātas. Novērojumi rāda, ka vēl nenokaltušo egļu augtspēja salīdzinājumā ar stāvokli bojājuma konstatēšanas brīdī neuzlabojas, bet gan tās nokalst. Tas liecina par to, ka egles ir bijušas kaitēkļu invadētas, kaut arī ieskrēju caurumiņi nav bijuši redzami.

Tāpēc, lai atvieglotu Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu izsniegšanas radīto administratīvo slogu un meža īpašniekam nebūtu vienā un tajā pašā mežaudzē jāiet cirst bojātās egles vairākas reizes, tādējādi arī radot papildus draudus blakus mežaudzēm, visas mizgrauža ligzdā esošās egles uzskatāmas par noteikumu Nr.935 36.1.apakšpunktā minētām stumbra kaitēkļu invadētām eglēm, kaut arī to skujuas vēl ir zaļas un ieskrēju caurumiņi nav saskatāmi. Mizgrauža ligzdas perimetru nosaka VMD, sastādot Valsts meža dienesta sanitāro atzinumu.

Atbilstoši Meža likuma 12.panta ceturtajai daļai koku ciršana sanitārajā cirtē ir atļauta arī tad, ja zemes vienībā nav veikta meža inventarizācija.

Meža likuma 11.pants nosaka, ka sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, mežaudzēs, kurās ir aizliegta rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, saglabā visus

	augtspējīgos kokus. Tāpēc teritorijās, kurās ir aizliegta rekonstruktīvā cirte, galvenā cirte vai kailcirte, cērtot mizgraužu ligzdas sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, saglabā visus citu koku sugu kokus, izņemot egles.		
	18. ZM risina jautājumus par finanšu līdzekļu piesaisti.	ZM	2020. janvāris - jūnijs
	19. Rekomendāciju izstrāde turpmākai egļu mežaudžu aizsardzībai.	LVMI Silava, dr.biol. A.Šmits	2020.gada septembris